

titi, in ker je čital v kakem romanu, da se je ta ali uni umoril, ker ni dosegel svojih želj, poskusi tudi on to gnjusno delo. Lahko torej, dragi slovenski čitatelji, iz tega vidite, kakošni so nasledki slabega čitanja, in ravno dandanašnji je neznano veliko samomorov; vsaki dan se lahko čitajo taki zgledi puhle ošabnosti in zagorele neumnosti. Zatorej pozor, dragi učitelji, tudi v tej zadevi!

J. Vaški.

Iz zapisnika učiteljskega zbora v Ipavi

6. malega serp. 1865.

(Dalje.)

2. Kdaj in kako naj se prično vaje v spisji; kako se morajo v glavnih šolah in kako v trivijalkah, kjer je ali le eden, ali pa več učiteljev, primerno obdelovati?

V vseh okoliščinah življenja se mnogokrat primeri, da mora človek svoje misli ne le ustmeno, ampak tudi pismeno nanznanjati. Kdor se tega nauči v mladosti, ložeje opravlja svoja opravila, ter si stan zboljšuje; nasproti pa ne odide mnogo neprijetnostim in marsikteri škodi tisti, ki si ni pridobil teh znanosti. Jasno je tedaj, da se spisje po vsi pravici prišteva poglavitnim šolskim naukom. Kdaj in kako naj se torej vaje v spisji prično? Slehern vé, da pravilno spisovanje ni lahko; tudi je znano, da se človek tega ne nauči v kratkem času. Ker je pa to težavno in se je treba mnogo uriti, in je mladini za ta naukle kratek čas odločen, — naj se vaje v spisji precej pričnejo, ko se otroci nauče pisati. In ker se pismene vaje vedno naslanjajo na to, kar otroci vidijo, slišijo in beró, se morajo ravno tudi s temi vajami, to je, s kazavnim podukom in z branjem za spisje pripravljati, kajti — česar človek nima, tega tudi dati ne more; česar otrok ne vé, od tega ne more govoriti, še manj pa pisati. Pred vsem drugim je tedaj najpervič potrebno, da se otroci vadijo dobro poznavati in pravilno izrekovati razne reči, ki jih vidijo doma, v šoli, v cerkvi, i. t. d. to je, tvarine ali materijala si morajo pridobiti, in ravno tega jim daje kazavni poduk, ki je in mora biti prvi iz med vseh šolskih naukov. Kazavni poduk ni sicer spisje, vendar je vsem pismenim vajam neotegljivo potreben, ker je spisju prva podlaga. Po kazavnem poduku se otroci seznanijo s tvarino — njihovi umnosti primerjeno, vadijo se misliti, govoriti, in ko se nauče pravilno pisati, naj se spisne vaje

nemudoma prično, in sicer s tem, da otroci imena iz abecednice prepisujejo, ktera imena pa naj učitelj prej na šolsko tablo lepo spisuje. Ko so se otroci dobro naučili spisovati teh besedi, ki jih pa morajo, se vé, razumeti, naj učitelj zapisuje polagoma iz bukvic razne kratke stavke, ki jih vže beró, in te stavke naj učenci večkrat prepisujejo, da si jih v spomin vtisnejo, in poznajo njihovo obliko, tudi najjim skerbno popravlja pregreške. Po takih vajah naj učitelj ravno tako znane besede in stavke le narekva in potem pomote popravlja; poslednjič naj pa učenci to še iz glave zapisujejo. Ako se učitelj vedno tako vede in se derži pravila: „malo pa dobro“, bodo otroci dobro spisovali. Kako je spisje obdelovati v drugem, tretjem in četrtem razredu?

Ker so se otroci že v prvem razredu nekoliko pisati naučili in pridejo v drugi razred, naj se te vaje ponavljajo, kajti s ponavljanjem se nič ne zamudi, marveč se vterdi podlaga, na kateri se poduk nadaljuje, in ne le praktična gramatika, temuč tudi drugi nauki, posebno pa branje in lepopisje naj pospešujejo spisovanje; celó pri keršanskem nauku in številjenji se lahko ozira na spisje. Pri razsnovi prostega golega stavka je prav primerno, da otroci razun imen, tudi povedó in zapisujejo njih lastnosti, djanje in stanje, ter si vse to v spomin vtisnejo. Drugega polleta sledi natanjčnije določevanje reči, njih lastnosti in djanj, — vse to naj otroci razumejo, naj se učé na pamet, ter spisujejo pridno in pravilno iz bukev, še bolje pa, če iz glave; otroci dobivajo čedalje več tvarine, in se v spisji spešno urijo. Otrokom naj se besede in stavki ne vtepajo le v glavo; če ne umejo zapopadka in oblike, je ves trud zastonj!

V tretjem razredu se zopet v začetku ponavlja, kar se je v drugem končalo, in potem se nadaljuje s kratkimi popisi; drugega polleta pa z listi, izpiski, s pobotnicami in sprejemnimi listi po zgoraj imenovanem načertu.

V četrtem razredu naj se te vaje prvega polleta obširneje obdelujejo, namreč: povedavne stavke z drugimi besedami naznanjati, enakosti in različnosti povedati, pregovore razlagati in reči popisovati. V vsem tem so se otroci vadili že o posebnih urah tega nauka, deloma se je pa tudi pri drugih naukih na to oziralo. — Drugega polleta so na versti: pisma, izpiski, sprejemni listi, pobotnice, spričala, očitna naznanila. Učiteljski zbor pravi, da je ta oddelek praktične grammatike posebno izverstno osnovan, le pogrešajo se še v njem

nektera bolj navadna javna pisma, n. pr.: dolžna in oporoška pisma, reverzi, cesije, pooblastila, pogodbe i. t. d.; kajti potem bi si mladina zveršivši vsakdanjo šolo toliko raje shranila gramatiko za rabo v prihodnjem življenji. *) Gledé na trivijalke — se tudi v njih nauk v spisji prične precej, ko otroci znajo mehanično pisati, kar se zgodi na koncu drugega, ali vsaj v začetku tretjega šolskega leta. Naj ima pa trivijalka ali le enega, ali pa dva učitelja, more se vendar spisje, enako, kakor v glavnih šolah učiti, kajti trivijalka obravnava ta nauk le v maternem jeziku, ko se v glavnih šolah v slovenskem in nemškem jeziku obdeluje. Da pa učitelj vse to v resnici doseže, mora ta nauk umno razdeliti, in sicer tako le: tvarina 1. razreda glavnih šol naj se obdeluje prvo in drugo šolsko leto; tvarina 2. razreda — tretje; tvarina 3. razreda — četrto in peto; in tvarina 4. razreda naj se obravnava 6. šolsko leto; Potrebno pa je, da učenci ves čas tudi v šolo hodijo.

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XIX.

D. I tebe je terkala lunica, ko si str. 9 pisal, da nam rabi ločènj, pedènj rod. ločnja, pednja in ločánj, ločánja; nasprot pa, da nam je pisati Jelovščak, Jelóvščaka, n. Jelovšek, in migljaj, máhljaj n. migljejj, mahljejj, kar se razločno vidi, praviš, iz tečáj, kričáj, divják i. t. d.!

K. Se vé da! Ravno tako ima vá tal, rod. vatla in vatala.

D. Zakaj pa ne vatel — vatla? Jeli vatal slovenska beseda?

O. Meni se zdi sumna, in nekaj enakega mi kaže samo Vuk v serbskem: vat n. hvat t. j. seženj (decempeda), hvatljika (pars ligni secta) iz hvatiti (prehendo cf. seći — sežem, šezenj). V drugih slovanskih jezicah in tudi v staroslovensčini rabi lak't' (laket — lakti, cubitus, ulna).

K. Novoslovenski se glasi lekát ter je v edinstvu moškega, v dvojstvu in množstvu pa ženskega spola: lehtú n. lektu kakor nohtú n. nogtú; dvě lehtí — tri lehtí platna (str. 22).

*) Pravite, da je ta oddelek izverstno osnovan; hipoma pa naštevate pomanjkljive reči!